

TŁUMACZENIE POMOCNICZE – oryginał w języku angielskim dostępny na stronie <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/discover/InterregCE2021.html>

Zastrzeżenie

Treść niniejszego dokumentu jest przeznaczona wyłącznie do konsultacji z interesariuszami w sprawie projektu strategii i logiki interwencji Programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA 2021-2027. Ten dokument nie może być cytowany, podawany w żadnym źródle ani wykorzystywany przez nikogo do jakichkolwiek innych celów. Treść tego dokumentu może ulec znacznym zmianom, w szczególności Cel szczegółowy 3.1 może zostać wycofany z ostatecznej wersji programu.

Nietechniczne streszczenie programu Interreg EUROPA ŚRODKOWA 2021-27 (IP 1 - wersja 1, z września 2020 r.)

Program Interreg EUROPA ŚRODKOWA wspiera projekty współpracy transnarodowej, które sprawiają, że regiony i miasta stają się silniejsze i bardziej odporne, bez konieczności wyważania otwartych już drzwi. Obecnie pomaga on budować zaufanie ponad granicami i łączyć ludzi w dziedzinie innowacji, niskich emisji, dziedzictwa naturalnego i kulturowego, a także transportu i mobilności.

Nadszedł czas, aby rozwinąć udaną współpracę. We wrześniu 2020 r. w oparciu o informacje zebrane od licznych ekspertów oraz zaangażowanie zainteresowanych stron i ważnych partnerów w kompleksowy proces konsultacji, przedstawiciele wszystkich dziewięciu krajów objętych programem uzgodnili pierwszy projekt przyszłej wersji programu Interreg Europa Środkowa.

Ten kluczowy dokument określa projekt strategii i logikę interwencji nowego programu. Zawiera on zestaw wstępnych priorytetów programu, konkretnych celów, uważa się za najbardziej istotne dla przyszłości ponadnarodowej współpracy w Europie Środkowej w latach 2021-27. Przedstawiono w nim również potencjalne działania ponadnarodowe, a także beneficjentów oraz odbiorców docelowych.

Więcej informacji na temat procesu programowania można znaleźć na stronie www.interreg-central.eu/CE21-27.

Obszar objęty programem

Europa Środkowa jest centralnym obszarem Unii Europejskiej. Program Interreg Europa Środkowa obejmuje regiony i miasta dziewięciu państw członkowskich UE: Austrii, Chorwacji, Czech, Niemiec, Węgier, Włoch, Polski, Słowacji i Słowenii. Obecnie objęty programem obszar w latach 2021-27 zostanie powiększony o region Braunschweig w Niemczech.

Program obejmujący powierzchnię ponad miliona kilometrów kwadratowych wpływa na życie około 146 milionów ludzi mających wspólną historię i tożsamość kulturową. Jednocześnie obszar ten charakteryzuje się różnicami strukturalnymi między regionami o powiększających się obszarach miejskich i przemysłowych (np. aglomeracje stołeczne, takie jak Warszawa, Praga, Berlin, Wiedeń czy Budapeszt) a obszarami wiejskimi lub peryferyjnymi, często charakteryzującymi się niższą konkurencyjnością i zmniejszającą się liczbą ludności.

Europa Środkowa obejmuje różnorodne krajobrazy, od wysokich i niskich pasm górskich po szerokie równiny, rozległe dorzecza i pojezierza. Znajdują się tu niezwykle obiekty dziedzictwa kulturowego, w tym obiekty przemysłowe, a także dziewicza przyroda. Przekraczają one również strefy klimatyczne. Szerokie otwarte przestrzenie na obszarach wiejskich, kruche obszary górskie i naturalne krajobrazy, takie jak Zielony Pas, są zamieszkiwane przez wiele cennych i chronionych roślin oraz zwierząt. Bogate dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe stanowi ważny czynnik tych obszarów, który należy poddać staranniejszej ocenie i ochronie.

Obszar objęty programem biegnie w dużej części wzdłuż dawnej żelaznej kurtyny, obejmując regiony znacznie różniące się pod względem historii społeczno-gospodarczej. Obszar ten jest ważnym węzłem komunikacyjnym dla europejskich połączeń północ-południe i wschód-zachód wykraczających poza jego granice. Historyczną konsekwencją jest to, że obszar ten przecina wiele szlaków handlowych i transportowych biegnących wzdłuż ponadnarodowych rzeka, dróg i linii kolejowych. W ten sposób Europa Środkowa staje się węzłem komunikacyjnym dla istotnych pod względem społeczno-gospodarczym korytarzy, z którymi wiele regionów jest połączonych w sposób fizyczny.

Projekt strategii programu i logika interwencji

Poniższy projekt priorytetów programu i celów szczegółowych stanowi podstawę strategii finansowania Interreg dla Europy Środkowej w latach 2021 -27. W odniesieniu do wymienionych dziedzin tematycznych, działania w ramach współpracy ponadnarodowej mają dotyczyć opracowania i wdrożenia strategii, planów działania, narzędzi, szkoleń i działań pilotażowych. Działania te, jako zasadę horyzontalną, będą musiały uwzględnić aspekty ekologii i zrównoważonego rozwoju.

Priorytet 1: Bardziej inteligentna Europa Środkowa dzięki współpracy

SO 1.1 Zwiększanie zdolności innowacyjnych w Europie Środkowej

Duże zdolności innowacyjne mają ogromne znaczenie dla Europy Środkowej, biorąc pod uwagę jej silną bazę przemysłową oraz znaczenie innych sektorów, takich jak rolnictwo i produkcja żywności lub turystyka. Potencjał innowacyjny należy wzmocnić, szczególnie w regionach, które zmagają się z przejściem na gospodarkę bardziej zglobalizowaną, cyfrową i ekologiczną. Kluczową potrzebą jest transfer wiedzy i technologii, zwłaszcza w przypadku MŚP.

Potencjalne obszary, które należy uwzględnić w działaniach ponadnarodowych (otwarty wykaz):

- Gospodarka ekologiczna, biogospodarka
- Przemysł 4.0, robotyzacja, technologie cyfrowe, kluczowe technologie wspomagające
- Strategie inteligentnej specjalizacji
- Branże kultury i branże twórcze
- Srebrna gospodarka i innowacje społeczne
- Transfer technologii i innowacji do MŚP
- Partnerstwa międzyregionalne w ramach łańcuchów wartości
- Nowe programy finansowania innowacji

SO 1.2 Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, przemian przemysłowych i przedsiębiorczości w Europie Środkowej

Strategiczne znaczenie tego celu szczegółowego podkreśla silna baza przemysłowa Europy Środkowej i jej zależność od odpowiednich umiejętności. MŚP zostały uznane za głównych dostawców zatrudnienia w Europie Środkowej i ważne jest, aby wspierać lokalnie dostępne umiejętności ludzkie, szczególnie w ramach przejścia na przemysł 4.0 i gospodarkę ekologiczną. Zasadnicze znaczenie dla zmniejszenia różnic między miastami i obszarami wiejskimi ma również poprawa sytuacji w zakresie lokalnego zatrudnienia w zależności od miejsca pracy. Ogólnie rzecz biorąc, istnieje potrzeba sprawiedliwego procesu transformacji, który byłby odpowiedzialny społecznie i pozwoliłby uniknąć wykluczenia społecznego i cyfrowego.

Potencjalne obszary, które należy uwzględnić w działaniach ponadnarodowych (otwarty wykaz):

- Umiejętności dla przemysłu 4.0, digitalizacja, opieka zdrowotna oraz gospodarka ekologiczna, biologiczna i srebrna
- Budowanie potencjału i instytucjonalne uczenie się na rzecz inteligentnej specjalizacji
- Dopasowanie umiejętności do potrzeb rynku pracy
- Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości
- Zmiany demograficzne, starzenie się społeczeństwa, „drenaż mózgów”, regionalne (miejsko-wiejskie) różnice w kapitale ludzkim
- Przeciwdziałanie utracie miejsc pracy z powodu automatyzacji i digitalizacji
- Przedsiębiorczość społeczna i innowacje społeczne prowadzące do lepszej integracji społecznej

Priorytet 2: Bardziej zielona Europa Środkowa dzięki współpracy

SO 2.1 Wspieranie transformacji energetycznej na rzecz Europy Środkowej neutralnej dla klimatu

Aby osiągnąć cele UE i cele klimatyczne Europejskiego Zielonego Ładu Europa Środkowa musi przyspieszyć swoje działania związane zarówno z efektywnością energetyczną, jak i produkcją i wykorzystaniem energii odnawialnej. Należy zniwelować znaczne różnice między regionami Europy Środkowej. Należy też promować i wykorzystywać efektywność energetyczną oraz energię odnawialną w celu osiągnięcia szerszego zasięgu geograficznego.

Potencjalne obszary, które należy uwzględnić w działaniach transnarodowych (otwarty wykaz):

- Produkcja i wykorzystanie energii odnawialnej
- Efektywność energetyczna budynków i infrastruktury publicznej
- Emisja gazów cieplarnianych z przemysłowych procesów produkcyjnych
- Planowanie energetyczne na szczeblu lokalnym i regionalnym
- Zarządzanie zapotrzebowaniem na energię i zmiana zachowań
- Systemy finansowania inwestycji w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej
- Inteligentna integracja rozwiązań neutralnych pod względem emisji dwutlenku węgla we wszystkich sektorach

SO 2.2. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu w Europie Środkowej

Odporność na zmiany klimatyczne, zwłaszcza ze względu na jej znaczne oddziaływanie środowiskowe i społeczno-gospodarcze, jest ważną potrzebą Europy Środkowej. Szczególnym aspektem terytorialnym jest potrzeba zintegrowanego i międzysektorowego podejścia do jak najlepszej adaptacji do zmian klimatu. W celu zwiększenia odporności na zmiany klimatu należy na szczeblu lokalnym dostosować ogólne podejścia do praktycznych i możliwych do zarządzania, zintegrowanych rozwiązań, które mogą być rozpowszechnione na całym obszarze Europy Środkowej.

Potencjalne obszary, które należy uwzględnić w działaniach transnarodowych (otwarty wykaz):

- Odporność na zmiany klimatu i środki dostosowawcze
- Odporność klimatyczna krajobrazu i urbanistyka
- Skrajne zjawiska pogodowe i związane z nimi zagrożenia (opady deszczu, powódzie, osunięcia ziemi, upały, susze, niedobór wody, pożary itp.)
- Zapobieganie zagrożeniom i zarządzanie nimi
- Społeczno-ekonomiczne i zdrowotne skutki zmiany klimatu

SO 2.3. Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym w Europie Środkowej

Gospodarka neutralna pod względem klimatycznym, efektywnie korzystająca z zasobów i konkurencyjna wymaga podejścia opartego na obiegu zamkniętym. W ramach tej gospodarczej transformacji należy zwrócić uwagę na fakt, że gospodarka o obiegu zamkniętym będzie często wymagała reorganizacji łańcuchów wartości, zmian wzajemnych zależności i tworzenia nowych opcji zysku. Ważne jest, aby transformacja społeczno-gospodarcza miała miejsce na całym terytorium Europy Środkowej i nie koncentrowała się tylko na kilku regionach.

Potencjalne obszary, które należy uwzględnić w działaniach ponadnarodowych (otwarty wykaz):

- Zapobieganie powstawaniu odpadów i zarządzanie nimi, recykling oraz odzyskiwanie zasobów i surowców
- Naprawa i ponowne wykorzystanie
- Łańcuchy wartości w gospodarce o obiegu zamkniętym
- Czyste procesy produkcyjne i systemy obiegu zamkniętego
- Zrównoważone projektowanie produktów (np. ekoprojektowanie) i procesy rozwoju produktów
- Zmiany zachowań producentów, konsumentów, nabywców publicznych itd.

SO 2.4. Ochrona środowiska naturalnego w Europie Środkowej

Gospodarcze i środowiskowe znaczenie zasobów naturalnych i krajobrazów w Europie Środkowej wymaga skoordynowanej waloryzacji oraz ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów. Istnieje silna potrzeba przeciwdziałania negatywnym skutkom działań człowieka poprzez zintegrowane podejście do zarządzania środowiskiem.

Potencjalne obszary, które należy uwzględnić w działaniach ponadnarodowych (otwarty wykaz):

- Ochrona i odbudowa różnorodności biologicznej
- Ochrona dziedzictwa przyrodniczego, ekosystemów i obszarów cennych, w tym obszarów Natura 2000
- Zanieczyszczenie środowiska (powietrze, woda, gleba, hałas, światło itp.) oraz jego wpływ na zdrowie ludzkie
- Zintegrowane zarządzanie środowiskiem i zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych
- Zrównoważone zarządzanie gruntami i planowanie krajobrazu
- Usługi ekosystemowe (np. produkcja żywności i wody, czyste powietrze, świadczenia rekreacyjne)
- Odbudowa zdegradowanych ekosystemów
- Zrównoważona turystyka i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego

Priorytet 3: Lepiej połączona Europa dzięki współpracy

Uwaga: Nie podjęto jeszcze ostatecznej decyzji w sprawie uwzględnienia tego priorytetu i celu szczegółowego; oczekuje się, że grupa robocza ds. programowania podejmie ją w listopadzie 2020 r.

SO 3.1. Poprawa połączeń transportowych regionów wiejskich i peryferyjnych w Europie Środkowej

Obszar objęty programem jest istotnym węzłem w Europie. Może to strategicznie ułatwić włączenie go do wymiany handlowej i zwiększyć jego konkurencyjność. Dostępność do większych korytarzy transportowych jest jednak stosunkowo słaba. Istnieje potrzeba połączenia szczególnie regionów peryferyjnych z węzłami korytarzy sieci bazowej TEN-T (CNC), usunięcia wąskich gardeł i zlikwidowania brakujących połączeń transportowych w celu zapewnienia dobrej dostępności w całej Europie Środkowej. Ponadto istnieje potrzeba zmniejszenia emisji z transportu o 90 % do 2050 r., co wymaga inteligentnego i zrównoważonego podejścia do mobilności transgranicznej, intermodalności i wprowadzenia wspieranych przez technologie informatyczne rozwiązań w zakresie zarządzania mobilnością.

Potencjalne obszary, które należy uwzględnić w działaniach ponadnarodowych (otwarty wykaz):

- Odpowiadający na popyt i elastyczny regionalny transport pasażerski
- Dostępność obszarów wiejskich i oddalonych oraz ich połączenie z głównymi korytarzami transportowymi UE
- Bariery i wąskie gardła w transporcie ponad granicami i poza nimi
- Strategiczny transport regionalny i planowanie przestrzenne
- Wielomodalny transport towarowy i łańcuchy logistyczne na obszarach wiejskich i peryferyjnych

SO 3.2. Ekologiczna mobilność miejska w Europie Środkowej

Ograniczenie emisji z transportu jest jednym z kluczowych celów europejskiego porozumienia w sprawie zielonej energii. Inteligentna i bardziej ekologiczna mobilność w miastach będzie wymagała zintegrowanej reakcji. Wiele funkcjonalnych obszarów miejskich w Europie Środkowej stoi przed

podobnymi wyzwaniami, jeśli chodzi o ekologizację ich mobilności. Szczególna potrzeba terytorialna wynika z ogromnej różnorodności tematów (np. zanieczyszczenia i zatory komunikacyjne), którymi należy się zająć w ramach zintegrowanego podejścia. Ponadto temat ten obejmuje nie tylko różne sposoby mobilności, ale także logistykę miejską i miejsko-wiejską.

Potencjalne obszary, które należy uwzględnić w działaniach ponadnarodowych (otwarty wykaz):

- Planowanie zrównoważonej mobilności miejskiej
- Jakość i wydajność ekologicznych usług miejskiego transportu publicznego
- Inteligentne zarządzanie ruchem i mobilnością, w tym rozwiązania w zakresie dojazdów do pracy
- Zielone połączenia między obszarami miejskimi i podmiejskimi
- Zrównoważone multimodalne rozwiązania w zakresie miejskiego transportu towarowego i logistyki (w tym "ostatnia mila")
- Zatory w ruchu miejskim
- Emisja gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń (jakość powietrza) z ruchu miejskiego
- Dostępność miejskiego transportu publicznego dla osób starszych i niepełnosprawnych

Priorytet 4: Lepszy system zarządzania współpracą w Europie Środkowej

SO 4.1 Wzmocnienie zarządzania na rzecz zintegrowanego rozwoju terytorialnego w Europie Środkowej

Europa Środkowa jest bardzo zróżnicowana zarówno pod względem terytorialnym, jak i społeczno-gospodarczym. Mnogość wyzwań i barier hamuje rozwój gospodarczy, społeczny i terytorialny w Europie Środkowej, które niekoniecznie są związane z określonymi jednostkami administracyjnymi. Odnoszą się one raczej do obszarów powiązanych funkcjonalnie, które charakteryzują się powiązaniem gospodarczymi, społecznymi i środowiskowymi. Podjęcie wyzwań związanych z rozwojem terytorialnym wymaga zintegrowanych wielopoziomowych i wielosektorowych procesów zarządzania, które uwzględniają powiązania funkcjonalne na poziomie terytorialnym. Istnieje potrzeba poprawy zdolności władz publicznych na wszystkich szczeblach terytorialnych w zakresie tworzenia i wdrażania zintegrowanych strategii rozwoju terytorialnego. Należy zachęcać do współpracy zarówno w obrębie terytoriów, które łączą wspólne więzi funkcjonalne, jak i pomiędzy nimi.

Potencjalne obszary, które należy uwzględnić w działaniach ponadnarodowych (otwarty wykaz):

- Zmniejszenie barier administracyjnych, lepsze kształtowanie polityki i współpraca ponad granicami
- procesy decyzyjne uwzględniające uczestnictwo (np. zaangażowanie obywateli)
- Wielopoziomowe i wielosektorowe zarządzanie między obszarami o funkcjonalnych powiązaniach przekraczających granice
- Zintegrowane strategie rozwoju terytorialnego (np. w zakresie zmian demograficznych, usług publicznych, w tym ochrony zdrowia)
- Zarządzanie cyfrowe

